

УДК 343.98

**Дмитро Володимирович ЩЕРБАНЮК,**

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

## **ЩОДО ЗМІСТУ ЕКСПЕРТНОЇ ІНІЦІАТИВИ В СУДОЧИНСТВІ**

Досудове розслідування злочинів і здійснення правосуддя у кримінальному судочинстві, а також створення дієвого правового механізму забезпечення, дотримання та захисту прав і законних інтересів осіб, які приймають участь в такому судочинстві, неможливе без активного використання результатів судово-експертних досліджень. Адже жодне кримінальне провадження не обходиться без необхідності застосування спеціальних знань у формі призначення судових експертиз.

Поряд з цим реформування кримінального процесуального права України в напрямі відходу від пострадянського розшукового процесу та формування сучасної європейської моделі змагального судочинства вимагає переосмислення теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо судово-експертної діяльності.

Одним із вагомих положень чинного кримінального процесуального законодавства України є право експерта викладати у висновку експертизи виявлені в ході її проведення відомості, які мають значення для кримінального провадження і з приводу яких йому не були поставлені запитання (п. 4 ч. 3 ст. 69 КПК України; п. 2 ч. 1 ст. 13 Закону України «Про судову експертизу»). У теорії кримінального процесу та криміналістики діяльність судового експерта, спрямована на пошук додаткової вагової для кримінального провадження матеріальної інформації, яка виходить за межі доручення суб'єкта, що призначив експертизу, одержала назву експертної ініціативи. Відповідно на сьогодні особливої актуальності набуває удосконалення теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо реалізації зазначеного напрямку судово-експертної діяльності в кримінальному процесі.

На наш погляд, поняття експертної ініціативи в кримінальному судочинстві може розглядатись в кількох значеннях.

У процесуально-правовому (вузькому) сенсі – це процесуальне право експерта викладати у висновку експертизи виявлені в ході її проведення відомості, які мають значення для кримінального провадження і з приводу яких йому не були поставлені запитання (п. 4 ч. 3 ст. 69 КПК України).

У широкому розумінні експертна ініціатива – це будь-який почин суб'єкта судово-експертної діяльності, який здійснюється у зв'язку із реалізацією відповідних функцій у кримінальному провадженні.

Враховуючи це вважаємо, що зміст експертної ініціативи у кримінальному провадженні можна значно розширити. Вона виражається не лише у використанні передбаченого кримінальним процесуальним законом права окремого експерта, а і включає інші починання суб'єктів судово-експертної діяльності.

Поряд з цим експертна ініціатива реалізується не лише у кримінальному провадженні, адже судові експертизи проводяться і в цивільному, адміністративному судочинстві тощо. На цьому наголошується у проекті Закону України «Про судово-експертну діяльність в Україні», де під експертною ініціативою розуміється викладення експертом виявлених у ході проведення експертизи відомостей, які можуть мати значення для кримінального провадження, цивільної, господарської, адміністративної справи, справи про адміністративне правопорушення, виконавчого провадження або поза межами судочинства, з приводу яких йому не були поставлені питання. Звісно до вказаного визначення є ряд зауважень, як то відсутність вказівки на те, що експертна ініціатива це право чи обов'язок експерта. Однак поряд з цим законодавець робить роз'яснення, що експертна ініціатива може здійснюватися не лише у кримінальному провадженні, а і в інших видах проваджень і поза межами судочинства.

Тому не можна обмежувати ініціативну діяльність судового експерта лише кримінальним судочинством. Крім того і в інших видах судочинства доцільно говорити про широке та вузьке розуміння поняття «експертна ініціатива». Таким чином постає питання, що зміст експертної ініціативи включає кілька рівнів.

Враховуючи викладене можна говорити про виділення двох рівнів експертної ініціативи: загального та спеціального.

1. Загальний рівень включає ініціативу суб'єктів судово-експертної діяльності з приводу будь-яких питань, що стосуються діяльності експертних установ та експертів. Така ініціатива може стосуватися як організаційних питань діяльності експертної установи, так і питань проведення будь-яких судових експертиз у різних видах судочинства. Тобто на загальному рівні експертна ініціатива може розглядатися як будь-який почин експерта з приводу питань, що стосуються його професійної діяльності. До того ж, як вказувалося нами вище, експертною ініціативою в широкому розумінні на загальному рівні також наділені експертні установи. Очевидно, що таку ініціативу може здійснювати керівник експертної установи або його заступники, які наділені правом приймати управлінські рішення з приводу організації діяльності такої установи або удосконалення діяльності роботи експертів. Іншими словами загальний рівень експертної ініціативи – це управлінський рівень.

2. Спеціальний рівень експертної ініціативи включає починання судових експертів та експертних установ під час здійснення будь-яких функцій у різних видах судочинства та під час експертних проваджень. На спеціальному рівні експертна ініціатива реалізується у широкому та вузькому значеннях. У широкому значенні експертна ініціатива може бути процесуальною та непроцесуальною (організаційною). Процесуальна форма експертної ініціативи стосується її реалізації під час провадження судової експертизи у конкретному виді судочинства судовим експертом. Непроцесуальна форма експертної ініціативи може реалізовуватися й іншими суб'єктами судово-експертної діяльності. У вузькому значенні експертна ініціатива реалізується конкретним експертом у певному кримінальному провадженні під час проведення конкретної судової експертизи і є його правом, а не обов'язком.

*Одержано 11.10.2018*

---

УДК 343.982

**Олександр Володимирович ЮНАЦЬКИЙ,**

кандидат юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри приватної охоронної діяльності  
Запорізького національного технічного університету

## **ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ ТА ПРЕКУРСОРІВ**

На сьогоднішній день незаконна торгівля наркотичними засобами вже давно переросла межі більшості держав і проникла на всі континенти. З катастрофічною швидкістю наркотики розповсюджуються по всьому світу та становлять реальну загрозу для національних інтересів різних країн світу, у зв'язку з чим поширюються масштаби криміналізації суспільства в цілому.

У зв'язку з тим, що поширення наркоманії та зростання злочинності, пов'язаної з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, набувають усе більших масштабів і стають серйозним соціальним чинником, який негативно впливає на життя, здоров'я та благополуччя людей, важливого значення набувають форми і методи ефективної протидії, що застосовуються правоохоронними органами України.

Аналіз слідчої практики доводить, що практично кожне кримінальне провадження даної категорії злочинів потребує проведення комплексу експертних досліджень.

Незважаючи на теоретичну і практичну значущість наукових досягнень, комплексне вирішення проблем використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів у сфері